

Hátíðarhald í Æðuvík:

Tey fóru út um eingjargarðarnar

Leygardagin var hátíðarhald í Æðuvík í samband við, at 100 ár eru liðin, síðan fyrstu fólkinu settu búgv á staðnum. Minnisvarði varð avdúkaður teimum til heiðurs

MYNDIR:

JUDITH JOHANNESSEN

Sámal Petur í Grund, landsstýrismaður helt hesa røðu, tá minnisvarðin varð avdúkaður í Æðuvík á 100 ára hátíðarhaldinum leygardagin.

Góðu Æðuvíkingar og avvarðandi góðu áhoyrarar.

Hundrað ár eru liðin, síðan Jóhannes Davidsen og kona hansara Súsanna, ættað úr Porkeri, giftust og sum tey fyrstu settu búgv í Æðuvík.

Stutt eftir fluttu eisini Elspa og Hanus Hansen, Daniella og Ólavur Davidsen, og Davia og Emil Davidsen, til Æðuvíkar.

Hetta, at fara burtur í óbyggt øki og bróta upp úr nýggjum kravdi bæði áráði og styrki. Eingin ivi man vera um, at hesi hjún hava lagt eitt stórt arbeiði úr hondum. Hetta gjørdtu tey í eini tíð, sum var so nógv torførari at liva í - og sum kravdi so nógv meira av tí einstaka - enn vit, sum nú liva undir nútíðar víður-skiftum, kunnu ímynda okkum.

Seinri partur av nítjándu öld og tíðin um aldaraskiftið var ein broytingartíð í føroyska samfelagnum, og vanligt er, at ein broytingartíð ber bæði tað, ið gott er og tað, ið minni gott er við sær. Nøkur av teimum gomlu virðinum tola ikki at standa í andglettinum og ímóti tí nýggja ríkinum. Tey fara til grundar - meðan onnur, ið eru meira stímbur-mikil og røftest, megna at standa ímóti og finna sær festi í nýggjum jørðildi.

Hesi niðurstøfur fólk livdu í slíkari broytingartíð; men tey hava havt andaligu røtur sínar í gamla føroyska bóndasamfelagnum, sum hevur verið gróðrarbotnur teirra.

Um tey mongu ættarlið, sum hava livað her á landi í so mangar øldir, og sum flest øll eru farin í gloymskunnar hav, tekur skaldið og vísindamaðurin Chr. Matras soleiðis til:

Her numu teir gomlu við øynum sær land, men landið nam teir úr fjøllum í sand, við ósæddum hondum tað bant teir við bondum ið rúkk so víða sum veröldin rann.

Óg tíðin hon blásti við gandandi ond á liv ið var livað á hø og við strond, ein óskrivað søga, ein orðaleys røða um fólk ið her livdu og skapaði tjóð.

Elsti maður í Æðuvík, 87 ára gamli Hans Andreas Davidsen, avdúkaði minnisvarðan. Hann er sonur Emil og Davia Davidsen, sum vóru millum tey fyrstu, sum búsettust í Æðuvík

Land okkara hevur bergtik- ið so mangan mann, og har sjófólk okkara hevur ferðast kring knøttin, hevur tað bor- ið minnið um heimlandið við sær.

Gerandisdagur okkara hevur gjøgnum mangar øld- ir verið gerandisdagurin hjá einum arbeiðandi fólki. Veitir vóru grívnar, brotið var upp úr nýggjum, garðar vóru lagaðir, og djórini vóru røktaði.

Virðini, bæði tey materi- ellu og tey andaligu, vuku gjøgnum øldirnar; men tað liv, ið var livað á hø og við strond, tað er ein óskrivað søga um tey fólkinu, sum skaptu føroyska samfelagið, og tey gjørdtu tað undir sam- felagsligum kørmum, sum vóru nógv broyttir í seinastu öld.

Tað er at fegnast um, at tit sum hava tikið stig til at seta minnisvarða á hesum stað, ikki hava í sinnið at lata søguna vera óskrivaða.

Umleið hálva seinastu öld var samfelag okkara liber- aliserað. Hetta merkir, at vit finga politiskt frælsi eins væl og vinnuligt frælsi. Handilsvirki vóru sett á stovn, og vit siga vanliga, at slupptíðin byrjaði fyrst í 1870 árunum, tá Trappu- brøðurnir í Havn keyptu sluppina Fox úr Bretlandi.

Henda tíð merkti búskaparliga framgongd og ókt persónligt frælsi. Fiski- flotin gjørdist alsamt størri, og fólkatalið vaks í stórum. Húskallar og arbeiðskonur

fóru av gørdunum og inn í tað nýggju vinnuna. Teir fóru við sluppunum, og tær arbeiðdu við at tilvirka fiskin á landi. Nøkur settust í búgv á óbygdum staði og skaptu sær eina tilveru við, jarðararbeiði og heimaútróðir.

Grundarlagið undir tí gamla bóndasamfelagnum ridlaði av álvara, og tá tað fórst sum samfelagsformur, tá fóru eisini nógv gomul virði fyrri skeyti. Bóndans

garður ella roykstovan, har ættarlið eftir ættarlið gjøgnum øldir hevði hildið máli og mentan okkara uppi við kvæðum, vísum og aðrari munnligari frásøgn, fóru í søguna sum mentanarmiðdepil.

Samstundis kom ókt út- lendsk ávirkan - ágangur, kunnu vit eisini siga - inn í land okkara. Fremmandir dansisíðir kappaðust við tann gamla føroyska dansin, og ókendir, fremmandir

siðir buðu seg fram. Í hesum meldrinum var ikki altíð lætt hjá fólki at fóta sær, og ikki eydnaðist tað tíverri ikki øllum.

Men framburð á mongum økjum hevði henda nýggja tíðin tó við sær. Lunnar vóru av álvara lagdir undir nú- tíðarsamfelag okkara, og sluppfiskiskapurin og tey virði hann skapti, kom at bera samfelagnum uppi.

Ein ídnaðarkollvelting fór fram í fyrsta partinum av okkara öld, sum saman við tí politisku menningini vísti leiðini inn í nútíðarsamfelag okkara.

Vit avdúka í dag minnis- varðan, sum er settur til minnis um fyrstu niður- setufólkinu á hesum staði. Tað, sum vit vita um hesi fólk og avrik teirra í einari farnari tíð, sum var so nógv fátækari og kargari enn okk- ara, eiga vit at læra nakað av.

Tey høvdu í andaliga við- førningi sínum aldargamla føroyska mentan og sið- veinu, sum var arvalatur teirra frá fornum fedrum. Hesi fólk kravdu ikki nógv av livinum ella tí samfelagi, tey vóru partur av; men tey lótu nógv, og hetta kom til sjónar í teirra arbeiði og virki, ið var merkt av álti og trúfesti. Æran var teirra mið.

Hetta er andaligur við- førningur og livsáskoðan, sum vit á okkara dögum hava óv lætt við at gloyma. Nútíðar materiella samfel-

agið hevur gjørt, at vit hava óv lætt við at gloyma fedr- annar arv og tey livsvirði, sum vóru ald fram í eini tíð, har tú einki fekst upp í hendurnar uttan fruktirnar av tínum egna virksemin.

Ein hörð búskaparlig kreppa rakti land okkara seinast í 1980-árunum. Tað er ikki neyðugt at siga so nógv um hana, tí øll kenna vit avleiðingarnar av henni, og vit liva við hesum av- leiðingum enn. Millum annað komu tær til sjónar á tann hátt, at ein partur av fólki okkara valdi at flyta úr landinum - og royna at vinna sær útkomuna í øðr- um londum.

Í slíkum tíðum kunnu fólk sum niðurstøufólkinu í Æðu- vík vera okkum ein fyrir- mynd. Tey fóru hagar, sum oyði og óbyggt var. Tað hev- ur verið fært fram, at til- vildin átti sín lut í at tað júst bleiv Æðuvík sum bleiv vald. Eg fari at loyva mær at halda, at aftanfyrri tilvild- ina vóru kenstur og alskur til hetta pláss, alskur sum vunnin var, tá niðurstø- unnin var við í um- hvørvinum her og m.a. røkta seyð. Her var fyrri og sást út í havsbrúna.

Tey bygdu sær heim her, ikki við at innheinta tilboð úr timburhandlum og tilboð uppá sanitet. Bøurin var veltur, ikki við maskinum, men handakraft og tátíðar amboðum. Tún vóruð lögð og garðar vóru lagaðir, ikki við kranabili ella lyftigreyð- um, men við líkamsevnun teirra. Og fram vaks bygdin, ið byrjaði við fyrstu niður- setufólkunum og mentist til tað hon er í dag. Hóast tíðir- nar vóru ringar, tóku tey avbjóðingarnar upp. Tey stóðu stinn og skaptu virði fyrri hetta land, sum eftir- komarar teirra og allir før- oyingar kunnu liva í.

Tit hava sett teimum virðiligan minnisvarða, sum verður avdúkaður um eina løtu. Mátti hin livandi Guð, sum var álit fedra okkara, framvegis verið okkara álit, undir teimum heilt ørðvísi fortreytum vit í dag liva undir. Fortreytir sum mill- um annað niðurstøufólkinu í Æðuvík hava verið við til at skapt.

Við hesum orðum vil eg ynskja tykkum og bygdini, hjartaliga tillukku við teim hundrað árunum.

Takk fyrri.

Sámal Petur í Grund, landsstýrismaður røddi, tá minnis- varðin varð avdúkaður